

Suomen teologinen instituutti
20.10.2004
Sakari Pöyhönen, TM, khra (eläkkeellä)

KUTSUTTU PALVELEMAAN PAPPINA

Pappina seurakunnassa

Valmistuin teol. kandidiksi (nyk. maist.) toukokuussa 1966. Papiksi vihkiminen tapahtui kesäkuun alussa. Ensimmäinen virkapaikka oli seurakunnan virallisena apulaisena kaksipappisessa seurakunnassa Länsi-Suomessa. Pehdyttämisen seurakuntatyöhön paikallisseurakunnassa oli minimaalista. Ensimmäisiin tehtäviin kuului vt. kirkkoherrana toimiminen vakinaisen viranhaltijan pitäessä kesälomaa. Erittäin haastavaa oli työ kirkkoherranvirastossa sukuselvitysten parissa. Niiden tekemiseen en ollut saanut juuri minkäänlaista koulutusta tiedekunnassa. Kerran meille näytettiin, millainen on kaksi- tai kolmesivuinen virkatodistus. Toki se jotain kertoi sukuselvityksistä, mutta sellaisen koostaminen isoista kirkonkirjoista oli nuorelle pastorille varsin haastava tehtävä.

Nyt eläkkeelle siirtyneenä kadehdin nykyisiä teol. maistereita, joilla on kuuleman mukaan tarjolla ”työpsykologista soveltuvuustutkimusta”, jota suorittaa Suomen Psykologikeskus. Takana nuorella pastorilla on teologiharjoittelua vähintään 4 viikkoa. Jotkut ovat saaneet osakseen ”mentointia” (Odysseus oli kuulemma jättänyt ennen harharetkille lähtöään poikansa Telamakhoksen Mentor- nimisen miehen huostaan, jotta pojasta kasvaisi kunnan mies). Kaikista moderneista systeemeistä huolimatta nuoret pastorit joutuvat nykyäänkin törmäämään ensimmäisen työpaikkansa vuosikausia kestäviin ongelmiin: on kaunaisuutta, kateutta, juoruilua, toisten työntekijöiden mustaamista, erilaisten hengellisten klikkien keskinäistä kahinaa. Pastori joutuu heti henkisen ja hengellisen nujakoinnin keskelle. Voi olla, että kapitulien puhutteluissa on häntä varoiteltu ko. seurakunnan mahdollisesta vaikeasta työilmapiiristä. Kuitenkin ensimmäiset päivät ja viikot voivat olla shokeeraavia vastavalmistuneen papin elämässä.

Teologiharjoittelun hiippakunnallisissa palauteseminaareissa ongelmista on kyllä yritetty etukäteen keskustella, mutta karu todellisuus saattaa sittenkin yllättää. Kirkkoherralta on mahdollisesti jäänyt käymättä ”elämänmittainen johtamistyön kurssi” (Jos hän osallistuisi nykyiseen johtamistyön kurssiin, saattaisi arvosanaksi tulla ykkönen, mikä merkitsee sitä, että kurssin käyneellä on selvästi normaalia heikommat edellytykset selviytyä kirkkoherran tehtävästä eikä hänelle voida suositella kirkkoherran viran hakemista).

On toki mallikkaastikin hoidettuja ja johdettuja paikallisseurakuntia, isojakin, joissa vallitsee asiallisen sopuisa ilmapiiri. Uudelle työntekijälle laaditaan kirjallinen, yksilöity pehdyttämissuunnitelma, jossa työtehtävät, hallinto, talous, työympäristö, ympäröivä yhteiskunta ym. tulevat huomioiduiksi. Pehdyttämiseen varataan reilusti aikaa. Parhaassa tapauksessa uudelle työntekijälle on osoitettu henkilökohtainen ”pehdyttäjä”. Uusi tulokas voi luottamuksellisesti keskustella ja saada ohjausta, joka saattaa kestää useita kuukausia, joskus vuodenkin. Pikku hiljaa nuoren pastorin ammattitaito lisääntyy ja oma identiteetti vahvistuu. Pehdyttämisyksikön lopuksi voidaan kirjoittaa kirjallinen todistus, josta ilmenee, mitä pehdyttämisperiodin aikana on opittu ja millaisia kokemuksia on saatu. Tämä lienee vielä ihanne, joka käytännössä toteutuu ”nihkeästi”. Pastorin kohdalla edessä voi hyvinkin pian olla 3-4 vuotta kestävä pastoraalikoulutusjakso, joka joskus venynee kuuteenkin vuoteen. Allekirjoittanut suoritti pastoraalitutkimuksen lähinnä kirjoja tenttimällä ja tekemällä ns. kirjallisen pastoraalityön. Nykyään painopiste on siirtynyt pedagogiseen suuntaan (hiippakunnalliset lähi- ja etätyön kurssit). Viime vuosina kehitettyjen suunnitelmien ja jo tehtyjen päätösten mukaisesti pastoraalikoulutus on vain osa lähes koko työuran kestävä ”koulutuspolkua”, johon sisältyy erinäisiä kursseja.

Edellä tuli mainittua jo seurakuntatyön johtamisen kurssi. Piispainkokous muutti v. 1991 entisen ns. laudatur-pastoraalin eli korkeimmalla kiitoksella hyväksytyt pastoraalitutkinnon yleemmäksi pastoraalitutkinnoksi. Tällaisen tutkinnon perimmäisenä tarkoituksena on kouluttaa kirkon kenttää tuntevia ja tärkeisiin johtamistehtäviin soveltuvia pappeja kirkon johtamistehtäviin (tällainen tutkinto vaaditaan tuomiorovastiksi pyrkiviltä, pappisasessoreilta ja myös ns. hiippakuntadekaaneilta).

Onko minusta papiksi?

Tällaisen aidon ja rehellisen kysymyksen saattaa esittää joku vilpittömän sielun vielä tänäänkin.

On opiskelijoita, joilta puuttuu miltei kokonaan hengellinen ja seurakunnallinen tausta. Se on valitettava tosiasia. Miten osaan kohdata rakkaimpansa menettäneen omaisen? Itse huomasin, että omaiset saattoivat monien vuosien ajan muistella hautajaispuhetta ja muistotilaisuutta srk-talossa tai vainajan kotona. Ihmisillä on merkillisen tarkka kuulo ja muisti hautajaispuheitten suhteen. Tilaisuus on usein ainutlaatuinen ja ainutkertainen. Epäonnistunut hautajaispuhe saattaa jäytää kuulijan mieltä vuosikausia. Uskon kysymyksistä aikaisemmin kiinnostunut voi kääntää selkensä kristilliselle sanomalle ”moukkamaisesti” hoidetun hautaustapahtuman johdosta. Työntekijäpulaan ja pappien kiireisiin on helppo viitata, kun kysymyksessä on papin välinpitämättömyys ja laiskuus. Valitettavasti ihmiset osaavat lukea viranhaltijan olemuksesta, kasvoista ja ilmeistä, ottavatko he surevan ”tosissaan” kokonaisvaltaisena seurakuntalaisena, vaiko pelkkänä ”asiakkaana” (joka saa rautakaupassa usein kauan huhuilla myyjää). Väitän lähes neljännesvuosisataa kestäneen kirkkoherranviran hoidon perusteella, että yksipappisenkin seurakunnan ainoa pappi ehtii, kun järjestää aikansa järkevästi (joku sanoo tekevänsä sunnuntain saarnaa kaksi päivää – saattaa tehdäkin!)

Ihmiset odottavat papilta miellyttävää käytöstä, persoonallisuutta ja lempeyttä. Jaloja luonteen piirteitä, joita soisi olevan kaikilla ihmisillä. Tutkimusten mukaan papilta yleensä edellytetään, että kirkolliset toimitukset hoidetaan mallikelpoisesti (eräs vihkipari oli kirjoittanut papille puheen valmiiksi; todella hyvää palvelua seurakuntalaisten taholta!). Monet kanttoriparat ovat yhä lujemmalla, kun naimisiin menijät keksivät aina vain upeampia häämarsseja ja muuta uljasta musiikkia, jonka sopivuudesta kirkolliseen sakraalitilaan voidaan perustellusti olla eri mieltä. Soita sitä sitten pikkukirkon kehnossa kunnossa olevilla uruilla ja c- kanttorin papereilla! Kanttoreilta vaaditaan joskus Sibelius-Akatemian ooppera-osaston loppututkintoa arvosanalla laudatur. Mistä niitä sellaisia joka seurakuntaan löytyy, kun Kansallisoopperan kuorokin haalii jo parhaat ”kakun” päältä! On toki todettava, että pääkaupunkiseutu eroaa suuresti Pattijoesta ja Pomarkusta.

Uskonko niin kuin opetan?

Tutkija Kati Niemelän ”Uskonko niin kuin opetan?” antaa mielestäni varsin realistisen kuvan nuorten ja vanhempienkin pastoreiden sitoutuneisuudesta kirkkoon ja sen uskoon. Kansankirkko on todellakin ”kansan kirkko”, jossa esiintyy monenlaista raamatuntulkintaa ja monen sortista opetusta ja julistusta. Tietysti positiivista on havaita, että sentään 95 % kirkon hengellisen työn tekijöistä uskoo Jumalaan! Lopusta viidestä prosentistakin osa on niitä, jotka ”uskovat” eri tavalla kuin kirkko ”uskoo”. Jos kriteerinä on Jumala-usko, sitä sen kummemmin tarkentamatta (vaikkapa kristologian näkökulmasta), kirkko näyttäisi olevan ”turvallisissa käsissä”. Lähes kaikki kirkkoherrat, lähetys-sihteerit ja diakoniatyöntekijät ovat ”uskovaista kirkon väkeä”. Jos kirkon työntekijäkunta muodostuisi pelkästään kanttoreista, nuorisotyöntekijöistä ja lastenohjaajista, kirkon klassisen uskontulkinnan kannalta tilanne olisi paljon huolestuttavampi. Oulun ja Lapuan hiippakunnat näyttävät olevan ”kirkko-uskon” vankkaa aluetta.

Kuopion hiippakunnassa on esimerkiksi Lapuaan verrattuna lähes kymmenkertainen määrä hengellisen työn tekijöitä, jotka eivät voineet allekirjoittaa ”uskonlauselmaa”: ”uskon kristinuskon

opettamaan Jumalaan”. Kati Niemelä on laskeskellut, että kirkkoherrojen joukossa on n. viisikymmentä ”epäilyksen alaista”(lainausmerkit allekirjoittaneen). Tutkijan mukaan näillä viranhaltijoilla ei juuri ole yhteyksiä kirkon herätysliikkeisiin. ”Kirkon Jumalaan” uskovia on eniten viidesläisissä liikkeissä sekä karismaattisuudesta ja herännäisyydestä vaikutteita saaneissa työntekijöissä. Kun sitten tarkastellaan hengellisen työn tekijöiden uskoa laajemmin kuin ainoastaan uskomisena kirkon opettamaan Jumalaan, tapahtuu melkoinen hajonta. On tapauksia, jolloin pastori kieltäytyy saarnaamasta tuomiosunnuntaina ja yrittää vaihtaa saarnavuoronsa johonkin ”turvallisempaan” kirkkopyhään.

Lähdemme siitä, että ”jolla on Poika, sillä on Isä”. Melkoinen yksimielisyys on siitä, että Jeesus on Jumalan Poika. Hän on noussut kuolleista. Jos Suomen keskiväestöstä nelisenkymmentä prosenttia uskoo Jeesukseen ylösnousseena Jumalan Poikana, niin hengellisten työntekijöiden joukosta ”vakaasti” uskovia on lähes 95 %. Lastenohjaajissa heitä olisi Niemelän mukaan 83 %. Kun tulee puhe Jeesuksen neitseestä syntymisestä, 27 prosentin joukossa usko tähän ”takeltelee”.

Arvata saattaa, että helvetin olomassaolo on kova pala. Hengellisen työntekijöistä 31 % ei ilmeisesti toivota kenellekään ”helvettiin menemistä” (kun eivät usko itsekään sen olemassaoloon). Taivaaseen ”toivottavia” löytyy sitten jo enemmän (86 % hengellisen työn tekijöistä). 77 % prosenttia kirkkoherroista uskoo helvetin olemassaoloon, muista papeista 68 %. Jos kirkko pääsisi jollakin tavoin eroon Kylläisestä, ”pikku-Kylläisiä” löytynee papeista pari, kolme sataa. Enkeli-usko on papiston keskuudessa huonoissa kantimissa: 68 % prosenttia uskoo niiden olemassaoloon (Keskivertosuomalaisen keskuudessa enkeli-usko saattanee olla papiston ”uskonmäärää” lähellä! Iskelmien sanoittajat ovat ilmeisesti tehneet ”hyvää työtä” enkeli-uskon juurruttamiseksi kansaan.). Senkin saattaa jo etukäteen arvata, että kirkon naispuoliset työntekijät uskovat enkeleihin vakaammin kuin miehet. Miespuoliset työntekijät ovat taas puolestaan taipuvaisempia uskomaan saatanaan ja helvettiin kuin naiset (liekö armeija-aika tehnyt miehissä tehtävänsä?). Kun puhutaan kristinuskoon sitoutumisesta herätysliikkeiden perspektiivistä, niin Paavalin synodilaiset (ja nyt rakettimaisesti kasvavan Luther-säätiön kannattajat), viidesläiset, karismaatikot ja osa lestadiolaisista ovat ”erittäin sitoutuneita” kristinuskon klassiseen muotoon ja sanomaan. Tämäkään ei liene mikään järkyttävä yllätys. Tilanteen tekee hyvin ongelmalliseksi kirkon johtoeliitin kannalta, jos tämä joukko ”heittäytyy” hankalaksi esim. virkakäytännön kohdalla (tämä ei ole Kati Niemelän tulkintaa). Herännäisyydessä ei ”hötkyillä” (Riekkisenkin käyttämä sanonta). Vain 4 % herännäisyyteen lukeutuvista hengellisistä työntekijöistä kamppailee hengellisten ja teologisten ongelmien synnyttämässä ristiriidoissa. Joka kolmas vanhoillilestadiolainen työntekijä kokee ristiriitatilanteita usein, kansanlähetyksiläisistä joka neljäs. Kysymys homoista ja lesboista oli aktuaali Kati Niemelän tehdessä tutkimustaan. Ongelmia tuotti edelleen kysymys eronneiden uudelleen vihkimisestä. Joka kymmenes seurakunnan hengellistä työtä tekevistä vastustaa naispappeutta.

Vielä joitakin näkökohtia ns. fundamentalistiseen raamatuntulkintaan. Kun naispuolisista papeista on fundamentalisteja 2 % ja miespapeista 9 %, niin mistä ihmeestä miespuoliset kanttorit ovat saaneet fundamentalistisen raamattukäsityksen? Heitä on mieskanttoreissa peräti 22 % ja naiskanttoreissakin 13 prosenttia. Pitäisikö suorittaa ”kotitarkastus” kanttoriloissa ja tutkia kanttorien kirjahyllyt? (Ettei vain Pieper ”piipertäisi” siellä jossakin nuottivihkojen joukossa!). Kati Niemelä on havainnut, että fundamentalisteja on varsinkin Paavalin-synodilaisissa, rukoilevaisissa, kansanlähetyksiläisissä, raamattuopistolaisissa, opkolaisissa, ja lestadiolaisissa (Missähän sleyläiset jälleen lymyilevät?).

Ns. pelastushistoriallinen raamatuntulkinta lienee yleisintä papiston keskuudessa. Joka kolmas diakoniatyöntekijä saattaa kertoa uskoon tulonsa ajankohdan ja papeista joka neljäs. Kuten arvata saattaa, harvinaisinta uskoon tuleminen on körttien keskuudessa (14 %).

Kati Niemelän tutkimusta ei voi tietystikään pitää pilkuntarkkana analyysinä kirkon hengellisten työntekijöiden Jumala-suhteesta, asennoitumisesta Raamattuun ja siitä avautuvaan arvomaailmaan. Tutkimus kuitenkin paaluttaa kristillisen uskon perusperiaatteet kirkon hengellisen työn tekijöiden kohdalla. ”Oma usko ja oman työajan ulkopuolella tapahtuva uskonnonharjoittaminen näyt-

täytyi tutkimuksessa tärkeänä työmotivaation lähteenä”, toteaa Kati Niemelä tutkimuksessaan ”Uskonko niin kuin opetan? Seurakuntatyöntekijä uskon ja elämän ristipaineissa”(Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 85).

Papin työmotivaatio paikallisseurakunnassa

Klassisen kristinuskon näkemyksen mukaisesti Jumala itse kutsuu työhönsä työntekijänsä. Lääninrovasti Tapio Seppälä Luvialta kirjoitti Turun arkkihiippakunnan synodaalikokousta varten tutkimuksen ”Kestääkö kutsumus? Teologin työnäky arjen puristuksessa. Turun arkkihiippakunnan synodaalikirja 1998”. Tutkimusmetodina Seppälä käytti kuvauksia neljän arkkihiippakunnan papin elämänvaiheista ja pappisidentiteetin muotoutumisesta. Nämä neljä teologia esiintyivät kirjassa anonyymeinä (joskin varsin hyvin tunnistettavissa olevina ainakin arkkihiippakunnan pappien keskuudessa). Kun tutkimuksessa puhuttiin kirkkoherrana toimineen papin identiteetin muodostumisesta, tunnistin jostakin syystä itseni tuossa kuvassa: 58-vuotias, pappina 31 vuotta, josta pääosan kirkkoherrana. Avioliitossa. Kolme lasta. Puoliso HuK. Lapsuuden koti Kymenlaaksossa. Iltarukouksena oli Isä meidän. Kasvatuksessa pietistinen ilmapiiri. Kodin henki Kymenlaakson rukoilevaisuutta. Vivamosta hengellisen elämän sytyke. Mukana SKY:ssä. Urho Muroman vaikutus (laki ja evankeliumi esillä eri tavalla kuin Vivamossa). Voimakas viidesläinen vaikutus. Mukana Kansanlähetyksen kriiseissä 1970-luvulla. Lahjavanhurskaus alkoi hieman kirkastua. Kylväjien teologinen linjaus rosenialaisuuteen. Vuonna 1978 psyykkinen ja fyysinen väsyminen. Tajusin, että Urho Muromassa ja Paavo Ruotsalaisessa on jotakin samaa. ”Muromassakin oli jotain körttiläisyyttä.” Ilman loppuun palamista teologinen uudelleen orientoituminen ei olisi ollut mahdollista! Kansankirkko Jumalan ”työpöytänä” sai aivan uuden ulottuvuuden (lue Muroman kirja: Kansankirkko). Ns. ratkaisukristillisyyden ongelmallisuus alkoi kirkastua. Nyt pyrin siihen, että voisin kohdata ihmisiä aidosti arkipäivänä. Maallistuminen voi olla valtava haastekin, ei vain kielteinen ilmiö: voit käyttää fraseologiasta vapaata sanastoa. Joudut paneutumaan Sanaan aivan uudella tavalla. Vanhat ja totut kaavat saavatkin hajota ja hävitä (vaikka on niinkin, että tapa, tottumus myös varjelee ja säilyttää terveellä tavalla ”elävää uskoa”). ”Jos pappi toimii vain turvallisen uskonnollisen yhteisön keskellä, eihän hänen tarvitse ponnistella oikeastaan ollenkaan.”

Kirjoitin (tai annoin kirjoittaa):” Siinä, saako pappi vihkimyksessä lähtemättömän jäljen, on selvä ero luterilaisella ja katolisella kirkolla. Mitään lähtemättömyyttä luontoa ei vihkimyksessä tule... Tämä ei tarkoita, ettenkö arvostaisi pappisvirkaa ja sen merkkejä. Korostan pappeuden tehtävälunonetta – erottaminen tiettyyn tehtävään, eikä mitään muuta.”

”Kutsumus on itselleni edelleenkin sikäli suuri näky, että saisin tuoda Jumalan Sanan lakina ja evankeliumina niin lähelle, että ihminen pääsisi omakohtaisesti sydämen uskolla omistamaan sen sanan ja elämään siitä sanasta. Sielunhoito voisi olla ihmisläheistä ja lämpöistäkin ja esirukousta pidän hyvin tärkeänä. Kun on tulossa toimitus, niin papilla on aina hyvä tilaisuus pitää rukous ihmisten puolesta, joita toimitus koskee.”

Millaisen maailman pappi kohtaa seurakunnassa?

Aivan oma maailmansa muodostuu seurakunnan työntekijöistä. Joskus tämä joukko voi olla hyvin heterogeeninen. Pikku hiljaa siinä opitaan toinen toistansa tuntemaan. Sille ei mahda mitään, että vuosiakin kestäneen yhteistyön jälkeen henkilökemiat eivät aina toimi parhaalla mahdollisella tavalla. Tuomiokapitulien pöytäkirjat voisivat kertoa omalla karulla tavallaan seurakuntien työntekijöiden yhteistyösuhteiden raadollisuudesta. Tätä aihepiiriä on viime vuosina tutkittu intensiivisesti erinäisissä kirkollisissa ja ”kirkottomissa” tutkimuslaitoksissa.

Seurakunnan tai seurakuntayhtymän luottamushenkilöt tulevat hekin tutuiksi, varsinkin silloin kun valmistellaan seuraavan vuoden talousarviota (kirkkohallitus on juuri ilmoittanut, ettei seurakunnille jaeta kolmeen vuoteen ylimääräisiä avustuksia). Luottamushenkilöiden joukossa on todella ”maan hiljaisia”, jotka pysyvät hiljaa koko vaalikauden. Ainoa asia, mikä saattaa herättää nämä ”maan hiljaiset”, voi olla vaikkapa seurakunnan kirkkoherranvaali. Ehdokkaiden ”syynäämisestä” on kehitelty viime vuosina aivan oma tieteen laji, jolla on ikioma koodijärjestelmänsä, jolla ehdokkaat testataan. Nerokkaasti päivitetty journalismi pitää huolen siitä, että ”kirkko näkyy” silloin (jos ei juuri muuten näykään). Lähes neljännesvuosisataisen kokemuksen perusteella voin todeta, että kahdenkeskiset mielipiteen vaihdot ennen ratkaisevia kokouksia olivat hyvin hyödyllisiä.

Hiljattain ilmestyi Timo Junkkaalan tutkimus Osmo Tiililästä. Mielenkiintoista oli lukea arvoisan dogmatiikan professorin kokemuksista seurakuntapappina pappisvihkimyksen jälkeen. Tiililä määrättiin Janakkalan seurakunnan papiksi, jossa virassa hän toimi kesäkauden. Kansalaissota oli päättynyt kahdeksan vuotta aikaisemmin. Nuori pastori havaitsi, miten verta vuoti edelleen tulehtuneista haavoista. Ensimmäisenä tehtävänä pastori Tiililällä oli neljä viikkoa kestänyt rippikoulun pito 81 poikaa käsittäneelle rippikouluryhmälle. Joukossa oli vaikeasti käsiteltäviä ”sahajauhopäitä”. Janakkalan aikana Tiililä teki yhteistyötä mm. tunnetun vapaakirkkolaisen William Jokisen kanssa.

Tiililän saarnoja sävytti nuoren miehen ehdottomuus: ”Taivaaseen ei tule yhtään muuttumattontaa sydäntä, ei yhtään salattua, tunnustamatonta syntiä.” Hautajaispuheissa korostui elämän vakavuus: vainajat eivät tarvitse meidän saarnojamme. He ovat odottamassa joko iäistä elämää tai iäistä kadotusta. Herätyskokoukset olivat voimakkaasti esillä nuoren pastorin kesäohjelmassa. Kun Tiililä sitten piti ns. lähtösaarnan, vain yksi ihminen tuli kiittämään nuorta pastoria palvelustyöstä seurakunnan hyväksi. Herätysliikkeisiin sitoutuneita pappeja on joskus syytetty ”vakavasta synnistä”, joka voidaan pukea muotoon: ”Älä odota saavasi palkkaa Omarilta, kun teet töitä Zaidin talossa” (Ma sarrif ad-Din Muslih saidi, eli vuosina 1212–1294).

Seurakunnan pastori teologisten ja muiden maailmankatsomuksellisten haasteiden edessä

Emeritusprofessori Antti Eskola kirjassaan ”Tiedän ja uskon” tuo esille joitakin hyvin haastavia näkökulmia ajatellen paikallisseurakunnassa tapahtuvaa opetusta, julistusta ja sielunhoidollista toimintaa. Seurakunnan pastori, joka pyörittää omia turvallisia pikkupiirejään eri puolilla seurakuntaa ei ehkä useinkaan kohtaa Eskolan tapaisia kyselijöitä ja pohtijoita (joskus kotona tapahtuvien kastetilaisuuksien ”jälkikokouksissa” voi syntyä mielenkiintoista maailmankatsomuksellista keskustelua, jopa henkilökohtaista sielunhoitoa).

Eskola näkee luterilaisten seurakuntien toiminnoissa tällaistaakin: ”Eräissä ryhmissä menee kuin sirkuksessa. Niissä kaatuillaan ja puhutaan kielillä sen mukaan kuin tirettöri tahtipuikkaan heiluttaa. Huonoihin hampaisiin ilmestyy paikkoja, ontuvien liian lyhyet jalat kasvavat mittaa, tai-vaasta tipahtelee rukouskirjan väliin kultahippuja. Hauskaa, ettei uskonnollinen maisema ole tasaisen harmaa.” Eskola jatkaa: ”Ehkä eniten tunnen vetoa sinne päin, missä kuulen veisattavan sydäntäni syvältä kouraisevaa virttä ihmisen pohjattomasta kelvottomuudesta ja Jumalan armosta: ` Koska valaissee kointähtönen...” Kirjoittaja suree kitsauttaan ja itsekkyyttään: ” Olen syntinen, jonka on pakko ihmisenä riittääkseen ottaa tosissaan pelastuksen ja armon käsitteet.” Ellei ole syntiä ei ole käyttöä pelastuksella ja armollakaan. Kuitenkin Antti Eskolalle niin kuin monille muillekin suomalaisille tänään sanoma syntien sovituksista, sijaiskärsimyksestä on ”niin outoa psykologiaa, että se tekee koko Jeesuksesta hankalan olennon”. ”Sitä omituista sovituspysykologiaa, jossa isä leppyi vasa luovutettuaan poikansa ristiinnaulittavaksi, en halua lapsille tarjoilla.” Apostoli aikoinaan totesi, että ristiinnaulittuun Kristukseen tullaan kompastumaan (1. Kor.1). Toisaalta Antti Eskola on hyvin närkästynyt radion kaunopuheisista ja naiivin tuntuista aamuhartauksista. Niiden sijaan hän kaipaa hengellistä sanomaa.

Tellervo Koivisto ei liene ainut suomalainen, joka koko ikänsä on muistanut ”papin pelottavat silmät” ja piiskaukset rehtorin kansliassa. Nuori seurakunnan pastori saattaa joutua hankaluuksiin ilman omaa syytään edeltäjiensä laiminlyöntien ja huonon esikuvan vuoksi.

Jos joku aikoo kirkon virkaan, toivotan siunausta ja voimia seurakuntapapin mielenkiintoisiin tehtäviin. Edessä voi vielä olla monenlaisia suodattimia ja sihtejä. Toisaalta seurakunnan Herra on voimallinen kantamaan joka päivä kutsun saanutta. Kun Jumala avaa oven, ei kukaan voi sulkea. Tärkeintä on, että saamme olla armahdettuja syntisiä, joiden usko ei ole omassa vaan Kristuksen varassa. Heikko usko on nimenomaan ”kantavaa” uskoa, sillä silloin ei ole muuta mahdollisuutta kuin tarttua Sanaan, joka kestää.

Kun Kristus on tarttunut elämääsi (jo pyhässä kasteessa), saat levätä turvallisesti Jumalan valtakunnan sisäpuolella. Kaksi miestä keskusteli uskonasioista. Aika pitkälle he olivat asioista samaa mieltä. Sitten toinen keskustelukumppani huomasi toisen olevan eri herätysliikkeestä. ”Nyt minä suljen sinulta taivaan oven!” Keskustelukumppani katsoi ihmeissään taivaan oven sulkenutta ja huudahti: ”Kiitos Herralle! Antaa oven mennä kiinni. Minä olen jo sisäpuolella.” On turvallista saada olla ”sisäpuolella”, kun ulkona myrskyää!

Pappeus-teemaan liittyvää kirjallisuutta, käytännöllisiä näkökulmia ja ohjeita sekä muitakin kysymyksiä

Tapio Seppälä mainitsee synodaalikirjassaan neljä teosta, joissa tulee esille pappisviran kutsumusteema:

Greene, Graham	Voima ja kunnia	Helsinki	1965
Guareschi, Giovanni	Isän Camillon paluu	Porvoo	1962
Vuotila Iikka	Paljon haltijaksi	Jyväskylä	1965
Martens Paul von	Paimen	Keuruu	1982

Kaksi näistä kirjoista kuvaa katolilaista ja kaksi luterilaista pappia. Kirjoissa on huumoria kuten tiedetään (isä Camillon erikoislaatuinen persoona). Tapio Seppälä toteaa, että luterilainen pappi on yhtä aikaa virkamies ja sielunhoitaja. Edelleen Seppälä toteaa: ”Jos kirkko on byrokratia, niin papin työnä on lukea tarkasti kirkkolaki ja -järjestys, virkaehtosopimukset, kirkkohallituksen ohjeet ja mahdollisuuksien mukaan kirkon toimintaa suuntaavat suunnitelmat. Tämän pohjalta hän toteuttaa kirkolliset toimitukset ja istuu kirkkoherranvirastossa itselleen kuuluvan ajan. Jos pappia moititaan, hän vetoaa omaan täsmälliseen asemaansa seurakunnassa ja ilmoittaa tehneensä oman osansa. Papin työ on noudattaa lakia.”

Tälle vastakkainen malli perustuu ihmissuhteisiin. ”Jos pappi tekee työtä ihmissuhteisiin perustuvan mallin pohjalta, silloin hän kiinnittää erityistä huomiota omaan sisäiseen motivaatioonsa ja työpaikan ihmissuhteisiin. Silloin seurakuntalaiset eivät ole papille vain työn kohteita, vaan ihmisiä – sosiaalisen yhteisön arvokkaita jäseniä.” Tapio Seppälän mukaan kutsumuksen sisäiset jännitteet tulevat esille juuri tässä edellä kuvatuissa mallien keskinäisessä ja sisäisessä jännitteessä seurakuntapapin elämässä ja toiminnoissa.

Krysostomos, saarnataidon ”kultasuu”

Saarnataidon kaikkien aikojen mestari Pyhä Johannes Krysostomos kirjoitti aikoinaan (386 jKr.) kirjan ”pappeudesta” (suomeksi 1981). Krysostomos, ”kultasuu” analysoi terävästi papin asemaa ja toimenkuvaa. Hän valittelee, että ”ajat ovat vaikeat” ja että ”juonittelijoita on paljon, todellinen rakkaus on kuollut ja sen sijaan on tullut turmiollinen kateus. Vaellamme ansojen keskellä ja käve-

lemme ikään kuin kaupungin puolustusmuureilla”. Erityistä murhetta hän kantaa siitä, että Herran lauman paimeniksi on valittu ”pelkkiä nuorukaisia”. ”Näiden sitten pitäisi kulkea totisina ja kulmat kurtussa, pukeutua mustiin ja ottaa murheellinen ilme kasvoilleen! Kun taas ne, joiden kilvoitus on jatkunut varhaisista elinvuosista kypsään vanhuuteen, ovat käskettävien joukossa ja heitä hallitsevat nuoret miehet, ikänsä puolesta heidän lapsikseen sopivat...”

Mitkä vaarat ja synnit, sisältä ja ulkopäin uhkaavat pappia? Krysostomos esittää varsin kattavan luettelon. ”Ne ovat viha, alakuloisuus, kateus, riita, panettelut, syytökset, valheet, tekopyhyys, juonittelut, pahansuopuus niitä kohtaan, jotka eivät ole tehneet mitään vääryyttä, vahingonilo virkaveljien hairahdusten vuoksi, suru heidän menestyessään, halua saada ylistystä... mielistelevät opetukset, halpamaiset imartelut, alhaiset liehittelyt, köyhien halveksiminen, rikkaiden mielistelemineen, harkitsemattomat kunnianosoitukset ja vahingolliset kiitokset, jotka ovat vaarallisia sekä niiden antajille että niiden vastaanottajille, alistetuksi tulemisen pelko, joka soveltuu vain orjista kehnoimmille, suorapuheisuuden karttaminen – paljon teeskentelyä, mutta ei lainkaan nöyryyttä. Mitä tulee moitteisiin ja rangaistuksiin, niin niitä kohdistetaan alhaisiin jopa kohtuuttomassa määrin, mutta vallassa olevia vastaan ei uskalleta edes suuta avata.” Pappien heikkoudet eivät pysy salassa, vaan pienimmätkin rikkeet havaitaan. ”Kaikki näet haluavat tuomita papin, niin kuin hän ei enää olisi lihaan pukeutunut eikä ollenkaan ihmisluonnosta osallinen, vaan ikään kuin olisi enkeli ja kaikista muille ominaisista heikkouksista vapaa.” Pahimmat viholliset löytyvät hyvin läheltä!

Millainen siis papin tulisi olla? ”Hänen pitää olla arvokas, kuitenkin vaatimaton, pelkoa herättävä, mutta myös ystävällinen. Hänen on kyettävä hallitsemaan yhtä hyvin kuin olemaan yhteistyössä. Hänen on oltava lahjomaton, mutta kuitenkin kohtelias, nöyrä, mutta ei orjamainen, luja ja lempeä.” Krysostomoksen mukaan ”suusanallinen opetus” on ongelmatilanteissa ainoa ”hoitomuoto”. ”Se on paras parannuskeino, sopivin ruokavalio ja edullisin ilmasto. Se korvaa lääkkeet, poltinraudan ja kirurgian... Sanalla kohotamme maahan vaipuneen sielun, hillitsemme sen leimahdukset.”

Ajankohtaisia kysymyksiä keskusteltavaksi ja ”itsetykönänsä” pohdittaviksi

Millä tavoin nämä kaksi Tapio Seppälän aikaisemmin kuvaamaa pappismallia (byrokraattinen ja ihmissläheinen) voivat elää samassa persoonassa? Voiko ”evankelioiva” pappi toimia kirkkoherranvirassa? Jos olet ns. vanhauskoinen ja kieltäydyt mahdollisen vakaumuksesi mukaisesti vihkimästä eronneita avioliittoon (entisen puolison vielä eläessä), millaisia jännitteitä tästä voi seurata suhteessa seurakuntalaisiin tai työtovereihin? Jos kieltäydyt, joku toinen joutuu tekemään ”likaisen” työn (käyttääksemme vähän turhankin voimakasta ilmaisua)!

Pappia sitoo ehdoton vaitiolovelvollisuus kaikesta siitä, mitä hän saanut kuulla ripissä. Esiintyykö tässä asiassa leväperäisyyttä?

Mitä seuraa siitä, jos maallinen tuomioistuin kävelee tuomiokapitulin yli kysymyksen ollessa homoliittojen virallistamisesta? (tapaus Lapuan hiippakunnassa).

Mitkä seuraukset ovat, jos luterilainen kirkko taipuu maallisen lainsäätäjän mahdollisiin kirkon perinteisestä sanomasta rajusti poikkeaviin päätöksiin?

Virkakysymys keinuttaa yhä edelleen ”kirkkolaivaa”. Entä jos perustavaa laatua olevissa eettisissä kysymyksissä taivutaan maallisen regimentin yksipuolisiin sanelupäätöksiin?

Virkakysymys on jo selvästi horjuttanut ”hyviä” ekumeenisia suhteita katoliseen maailmaan (ortodoksit ja roomalaiskatoliset). Poissa on 1960- ja 1970- lukujen ”ekumeeninen hehku”, jolloin ekumeniaa torjuttiin heiluttelemalla Uuras Saarnivaaran Kohti suurta Baabelia näkyvästi teologisen tiedekunnan käytävillä (humoristinen ilmaisu, joka oli tuolloin käytössä). 1960-luvun alkuvuosina esiintyi myös korkealta tasolta tullutta painostusta niitä kohtaan, jotka kokivat ”ekumenian hehkun” vakavana lopunajallisena merkinä.

Suomen luterilaisen kirkon papisto naisistuu hyvää vauhtia. Millaista olisi toimia hiippakunnassa, jonka piispana on nainen ja miltei kaikissa seurakunnissa kirkkoherrana olisi nainen? Millainen tilanne olisi ns. klassisen virkakäsityksen omaavien kannalta? Nämä ovat kysymyksiä, joita on syytä (pakko) pohtia.

Henkilö, joka aikoo kirkon virkaan, joutuu tulevina vuosina ottamaan kantaa näihin vaikeisiin kysymyksiin.

Miten kirkon pietistiset herätysliikkeet kestävät nämä paineet? Suuri vaara on, että tällaiset kysymykset repivät herätysliikkeet sisäisesti hajalle samalla uhaten luterilaisten sisäistä ja ulkonais-takin yhteyttä.

Kansanlähetyksen pääsihteeri totesi herätysliikkeensä kesäjuhlassa, miten kirkossa tehty virkaratkaisu katkaisi hengellisen yhteyden (ei sentään vielä toiminnallista ja hallinnollista yhteyttä). Juhani Lindgren kirjassaan ”Seurakunta myrskyssä” (1999) erottaa termit ”harhaoppi” (heresia) ja ”väärä oppi” toisistaan. Naispappeus ei kuulu heresia-kategoriaan, vaan on ”väärää oppia”. Näin ollen Juhani Lindgrenin tulkinnan mukaan naispappeus ei ole ”pelastuskysymys, yksin uskosta -näköalan torjuminen (Rooman kirkko) sitä vastoin on”. Mitä mieltä ollaan Juhani Lindgrenin tulkinnasta?

Ilmeisesti STI tulee olemaan yhtenä keskustelufoorumina, kun tilanne kehittyy tiettyyn pisteeseen, joka ei suinkaan ole miellyttävä kokonaiskirkkoa ja koko Suomen kansan ”kristillistämistä” ajatellen.